

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) İdari Personel Gelişim Programı Bağlamında ODTÜ Kütüphanesi Engelli Kullanıcı Hizmetlerinin İncelenmesi

In the Context of the Middle East Technical University (METU) Administrative Personnel Development Programs, Examining the METU Library Services for Disabled Users

Gökçe Karadeniz*

Öz

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) bünyesinde İdari Personel Gelişim Programı gerçekleştirilmiştir. Eğitim programı sonucunda, ODTÜ Kütüphanesi Engelli Kullanıcı Hizmetleri'nin incelendiği bir bitirme projesi hazırlanmıştır. Projede ODTÜ Kütüphanesi bünyesinde engelli kullanıcılar için ayrı bir birim kurulması önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Engelli kullanıcılar; kütüphane hizmetleri; üniversite kütüphaneleri; hizmet içi eğitim; İdari Personel Gelişim Programı; İGEP; ODTÜ.

Abstract

Administrative Personnel Development Program was implemented at the Middle East Technical University (METU). As a result of this training program, a final Project dealt with the METU Library Services for Disabled Users Service is prepared. In the Project, to establish a separate unit has been proposed for disabled users.

Keywords: Disabled users; library services; university libraries; in service training; Administrative Personnel Development Program; İGEP; METU.

Giriş

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) bünyesinde, 04 Mart-29 Haziran 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilen İdari Personel Gelişim Programı-2 (İGEP-2) başlıklı eğitim programına, üniversitenin diğer birimlerinin yanı sıra Kütüphane ve Dokümantasyon Başkanlığı'ndan da katılım sağlanmıştır. Program sonucunda, ODTÜ Kütüphanesi Engelli Kullanıcı Hizmetleri'nin incelendiği ve çeşitli önerilerin sunulduğu bir bitirme projesi hazırlanmıştır. Proje, 19-21 Kasım 2015 tarihleri arasında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampüsü'nde gerçekleştirilen ve Sayın Rektör Prof. Dr. Ahmet ACAR'ın da teşrif etmiş oldukları toplantıda sunulmuştur.

İdari Personel Gelişim Programı (İGEP)

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) İdari Personel Gelişim Programı (İGEP), yaklaşık 80 saatlik bir eğitim programıdır. Programın amacı ODTÜ idari personelinin mesleki gelişiminin desteklenmesi, yetenek havuzunun oluşturulması ve yöneticilik yetkinliklerinin artırılmasıdır. Program, Üniversite'nin 2011-2016 Stratejik Planı çerçevesinde hazırlanmaktadır. Programa, kamu hizmet süresi 5-15 yıl arasında olan, genel idari hizmetler ve teknik hizmetler

* Kütüphaneci, Orta Doğu Teknik Üniversitesi. e-posta: kagokce@metu.edu.tr
Librarian, Middle East Technical University

sınıflarındaki personel katılabilmektedir. Ancak Daire Başkanı, Enstitü Sekreteri, Fakülte Sekreteri, Yurt Müdürü ve Şube Müdürü gibi yönetici pozisyonu unvanlarındaki personel hariç tutulmaktadır. Programı tamamlamış sayılabilmek için %80 devam zorunluluğu ve bitirme projesi hazırlama zorunluluğu bulunmaktadır.

İGEP kapsamında katılımcıların aldıkları eğitim konuları şunlardır;

- **Tanışma ve Tanıtım**
- **Kamu Yönetimi ve Etik**
 1. Kamuda etik
 2. Mobbing
 3. İşyerinde taciz
 4. Bilgi teknolojileri ve devlet
 5. Kamuda organizasyon
 6. Toplumsal cinsiyet eşitliği
- **Kişisel Gelişim**
 1. Karar alma ve problem çözme teknikleri
 2. Türk dilinin etkili kullanımı
 3. Etkili iletişim
 4. Stresle başa çıkma
 5. Zaman yönetimi
 6. Eğiticinin eğitimi
- **Yönetim Becerileri**
 1. Ekip yönetimi ve takım çalışması
 2. Bürokratik organizasyonlarda yönetim
 3. Örgütlerde öğrenme
 4. İş tasarımı ve hedef belirleme
 5. Liderlik ve motivasyon
 6. Kurum kimliği ve kurum itibarı
 7. Kurum kültürü
 8. Kriz yönetimi
 9. Performans yönetimi
- **Mevzuat**
 1. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu
 2. 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu
 3. 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu
 4. 2914 Sayılı Yükseköğretim Personel Kanununun
 5. 4857 Sayılı İş Kanunu
- **Proje Yönetimi**
 1. Proje yönetimi
 2. Rapor yazma teknikleri
 3. Etkili sunum teknikleri
 4. Kişisel proje geliştirilmesi

İGEK kapsamındaki eğitimler sonucu katılımcılardan şu alanlarda tamamlama projeleri yapmaları beklenmektedir;

- Kendi biriminde yapılan bir işi kolaylaştırmaya yönelik
- Kendi biriminin verdiği hizmetlerde iyileştirmeye yönelik
- Kendi biriminde verilebilecek yeni bir hizmetin yaratılması
- ODTÜ çalışanlarının çalışma veya sosyal hayatını olumlu yönde etkileyecek bir toplumsal hizmet projesi

ODTÜ Kütüphanesi Engelli Kullanıcı Hizmetleri

İGEK kapsamında gerçekleştirilen çalışmada, öncelikle ODTÜ Kütüphanesi'nde engelli kullanıcılara yönelik hizmetler tespit edilmiş ve gelişim süreçlerine yer verilmiştir. Bu doğrultuda gerçekleştirilen çalışmalar aşağıda sıralanmıştır. 2009-2010 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalar;

- ODTÜ Kütüphanesi'ne akıllı kart ile giriş çıkış sağlanmaya başlanmıştır.
- ODTÜ Kütüphanesi'nin engelli kullanıcılara yönelik vermiş olduğu hizmetlere ilişkin bir kullanıcı anketi uygulanmıştır.
- Engelli kullanıcılara yönelik LCD ekranlı büyüteç kullanıma sunulmuştur.
- Engelli kullanıcılar için ODTÜ Kütüphanesi'ni tanıtıcı toplantılar düzenlenmiştir.

2011-2012 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalar;

- ODTÜ Kütüphanesi bünyesinde "Engelsiz Kütüphane Çalışma Grubu" kurulmuştur.
- Engelli kullanıcılara yönelik hizmetlere ilişkin talep ve geribildirimler için özel e-posta adresi oluşturulmuştur (libhelp@metu.edu.tr).
- ODTÜ Kütüphanesi'nin mevcut web sayfasına engelli kullanıcılara yönelik olarak bilgiler eklenmiştir.
- Engelli kullanıcılara yönelik kütüphane içi ve dışı hizmetler duyurulmaya başlanmıştır.
- Türkiye'deki ve dünyadaki Engelsiz Üniversite çalışmaları izlenmeye başlanmıştır.
- Engelli kullanıcılara yönelik yeni bilgilendirme toplantıları ve eğitim seminerleri planlanmaya başlanmıştır.
- Engelli kullanıcılara oryantasyon için ön çalışmalara başlanmıştır.
- Kütüphane otopark girişine rampa yapılması, sesli-ışıklı uyarı sistemi kurulması gibi fiziki iyileştirmeler için girişimlere başlanmıştır.

2012-2013 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalar;

- 09 Mayıs 2013 tarihinde, ODTÜ Kütüphanesi'nde "En-Gel De Gör Kütüphaneyi" adlı 1. Engel Parkuru etkinliği gerçekleştirilmiştir.
- 23 Mayıs 2014 tarihinde ODTÜ Kütüphanesi'nde "En-Gel De Gör Kütüphaneyi" adlı 2. Engel Parkuru etkinliği gerçekleştirilmiştir.

ODTÜ kütüphanecileri, engelli kullanıcılara kaynaklara erişim konusunda yardımcı olmakta ve yönlendirmelerde bulunmaktadırlar. İşitme engelli kullanıcılar Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'na kişisel olarak başvurmaları durumunda, kütüphane kapanma saatlerinde özel olarak bilgilendirilmektedirler.

ODTÜ Kütüphanesi'nin girişinde döner kapılar bulunmaktadır. Engelli kullanıcılar "libhelp@metu.edu.tr" adresine e-posta göndermeleri halinde kimlikleri sisteme tanıtılmakta ve bu sayede döner kapılar arasında bulunan kapıyı kullanabilmektedirler.

ODTÜ Kütüphanesi'nin kat planları web sayfasında yayınlanmaya başlanmıştır. Engelli kullanıcılar, yine kimlikleri sisteme tanıtıldığı takdirde personelin kullanımına açık olan

asansörlerden yararlanabilmekte, ortopedik engelli kullanıcıları yine kütüphanenin giriş katındaki tuvaletleri kullanabilmektedirler.

Görme engelli veya az gören kullanıcılar için kütüphane girişinde ekran okuyucu programın (JAWS) yüklü olduğu bir katalog terminali ile kulaklıktan yararlanabilmektedirler. ODTÜ Kütüphanesi ana binasının zemin katında yer alan “Kısa Süreli Ödünç Verme-(Rezerv) Bölümü”nde görme engelliler için kabartma yazı monitörü bulunmaktadır. Kabartma yazı monitörü, bilgisayarlara küçültülmüş ve elle dokunulabilir bir arayüz sağlamaktadır. JAWS gibi ekran erişimini mümkün kılan yazılımlarla birlikte kullanılabilen bu monitör, 1 hafta süre ile ödünç alınabilmektedir. Monitörle birlikte basılı ve kabartma yazılı kullanım kılavuzları da sağlanmaktadır. Kılavuzun elektronik kopyasına kütüphane kataloğu üzerinden erişilebilmektedir.

Kütüphane web sayfasında JAWS ekran okuyucu programı aracılığı ile okunması mümkün olan metin sürümü yer almaktadır. JAWS programının sadece İngilizce metinleri okuyabilmesi nedeniyle sayfanın İngilizce versiyonunun kullanılması önerilmektedir.

Kütüphane'nin giriş katında bulunan Fotokopi Ofisi, engelli kullanıcılara tarama hizmeti de vermektedir. Ders notları ile ODTÜ Kütüphanesi dermesinde bulunan diğer basılı bilgi kaynaklarının istenen bölümleri, telif hakları çerçevesinde taratılabilmektedir.

ODTÜ Kütüphanesi, aynı zamanda “Engelsiz ODTÜ Topluluğu”na da ev sahipliği yapmaktadır. Kütüphane'nin Rezerv Birimi'nde Engelsiz ODTÜ Topluluğu tarafından kullanılan özel bir çalışma odası bulunmaktadır. ODTÜ Kütüphanesi, engelli kütüphane kullanıcılarına yönelik olarak etkinliklerin planlanması ve uygulanması konusunda “Engelsiz ODTÜ Birimi ve Engelsiz ODTÜ Topluluğu ile çeşitli işbirlikleri gerçekleştirmektedir.

Sonuç ve Öneriler

ODTÜ Kütüphanesi'nde engelli kullanıcılara yönelik hizmetler geçmiş yıllara değin uzanmaktadır. Ancak 2013 yılına kadar herhangi bir birimin görev yetki ve sorumluluğunda yer almadığı için engellilere yönelik hizmet sunumunda çeşitli aksamalar yaşanmıştır. Bu tarihten sonra engelli kullanıcılar için hizmet tasarlamak Kurumsal İletişim Birimi'nin görevleri arasına alınmıştır. Böylece henüz beklenen seviyeye erişilemese de engellilere yönelik kütüphane hizmetleri olumlu bir ivme yakalamıştır. Bu doğrultuda önerilerimiz şunlardır;

İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı - Engelsiz Bilgi Merkezi; Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire - Görme Engelliler Birimi; Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Görme Engelliler Bölümü veya Akdeniz Üniversitesi Kütüphanesi Görme Engelliler Bölümleri mevcuttur. Benzer biçimde ODTÜ Kütüphanesi bünyesinde engelli kullanıcılar için hizmet tasarlayacak ve sunacak ayrı bir birim kurulmasında yarar görülmektedir. Engelli kullanıcılara yönelik kütüphane hizmetlerindeki gelişmelerin sürekli izlenmesi bu birimin görevleri arasında olmalıdır.

Braille alfabesiyle yazılmış bilgi kaynaklarının yanı sıra dermede yer alan sesli kitapların sayısını artıracak önlemler alınmalıdır. Kütüphane bünyesinde oluşturulacak sesli kitap stüdyosu sayesinde üniversitedeki çeşitli öğrenci kulüplerinin desteği ile sesli kitap üretimi yapılabilir. ODTÜ Kütüphanesi'nde sunulan engelli kullanıcı hizmetlerinin tanıtılması için sürekli ve planlı eğitimler ve toplantılar düzenlenmesi aynı zamanda yeni hizmetlere ilişkin fikir alışverişinde bulunmayı sağlayacaktır.

ODTÜ Kütüphanesi'nde görme engelliler için çeşitli fiziki düzenlemelerin yapılması uygun olacaktır. Asansörde katları gösteren butonların kabartmalı olması, bina içlerinde zeminlerde kontrast sağlayacak gerekli düzenlemelerin yapılması, manuel döner kapılar yerine fotoselli kapılar kurulması, kütüphanenin her katına engellilere uygun tuvaletler konulması, raf aralarının engelli kullanıcıların geçişlerine uygun olarak yeniden düzenlenmesi bu fiziki

uygulamalara örnek teşkil edebilir. Ayrıca katalog tarama bilgisayarlarının ve çalışma masalarının da engelli kullanıcılara uygun biçimde yenilenmesi gerekmektedir.

Engellilere yönelik kütüphane hizmetlerinin planlanması ve hayata geçirilmesi engelli kullanıcılara bilgi erişimde fırsat eşitliği sunulabilmesini sağlayacaktır. Dolayısıyla bu konu kütüphanecilerin en önemli sorumluluk alanlarından biri haline gelmiştir.